

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK

minden pénteken

legalább egy iven

és az egyleti tagoknak

ingyen

küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félre 2 ftal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)

czimzendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
	széri hirdetéskor					
	ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr/ft	kr
10/16 lap	14	36	70	120	160	200
8/16 "	7	18	35	60	80	100
7/16 "	3	50	9	17	30	40
2/16 "	1	75	4	50	8	15
1/16 "	—	90	2	25	4	40
				440	7	50
					10	12
						50
						25
						12
						50

Többszöri hirdetésnél nagyobb kedvezmények. Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni; mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főtér gr. Teleki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. fiba számítatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Pályázati hirdetés.

Az erdélyi gazd. egylet igazgató választmánya által a múlt évben kitűzött cseléd ügyi pályakérdésre csak egy, s meg nem felelő pályamű érkezvén be, az ig. választmány e pályadíjat képező 20 drb. aranyat ugyanezen s alább ismételt pályakérdésre kitűzni határozta.

Pályakérdés:

Micsoda viszony van Erdélyben gazda és cseléd közt; mik ezen viszony előnyei és hátrányai; s miként lehetne — a Királyhágón túli körülményeket is lehetőleg tekintetbe véve — erdélyi gazdaságainkban a jó cselédeket szaporítani?

A pályaműveket szokott módon idegen kézzel leírva s jeligés levelekkel ellátva, 1873. december 31-én estig Kolozsvárra, az erd. gazd. egylet titkárához kell beküldeni.

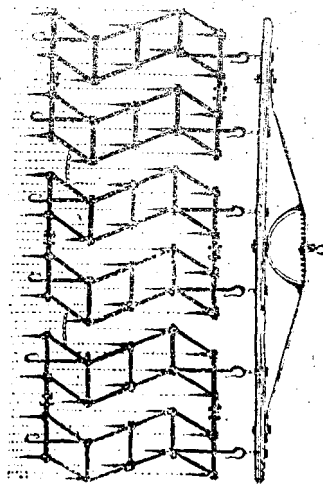
A birálatot a gazd. egylet ismeretterjesztő szakosztálya eszközölni s itéli oda az abszolút becses bíró legjobb munka írójának a díjt.

A pályanyertes munka, sőt a többiek közül is az arra érdemeseknek ítéltek, az „Erdélyi gazda“ hasábjain közreadatnak; egyébként szerzők tulajdonai maradván.*)

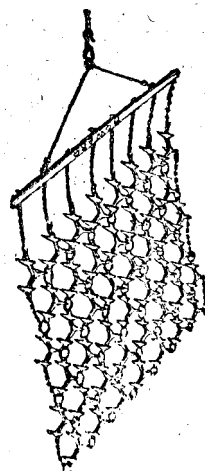
*) Erdélyi laptársaink, ugy a magyar szaklapok t. szerkesztőségei tiszteletteljesen felkéretnek ezen pályázat szíves átvételére.

J. & Frk. Howard legujabb fogasa és láncboronája.

Általánosán el van ismervé, hogy ezen gyár fogasai és láncboronái legcélszerűebbek valamennyi más-gyárbeliek közt; mert legkiválóbb munkaképességűek és legtöbbféle műveletekre alkalmazhatók, legszilárdabb, egyszerűbb és legkitünőbb szerkezetűek, végre mert a legjobb anyagból készítettnek, következőleg legtartósabbak is.

1-ső ábra.

2-dik ábra.

A fogas (1-ső ábra) a rajz szerint 6 külön tagból áll, melyek páronként egymáshoz vannak foglalva, csuklókkal ellátott vaspálcák által, s az így egymáshoz foglalt tagok önállóan alkalmazkodhatnak a föld egyenetlen felületéhez teljesen; szabályos járásukat biz-

tosan megtartják és se nem billenhetnek egymásra, se nem távozhatnak el egymástól a legrögösebb és egyenetlenebb talajon sem.

A láncborona (2-dik ábra) számos önálló 3 águ tagokból áll, melyek egymáshoz vannak foglalva vasgyűrűkkel úgy, hogy minden egyes tag önállóan emelkedhessék vagy süllyedhessen a föld felület egyenetlenségei szerint és egymásba nem bonyolódhatnak soha; a tagok ágai aczélezott hegyű fogakkal bírnak, ezen fogaknak $\frac{2}{3}$ hosszúsága a borona aljára, $\frac{1}{3}$ hosszúsága pedig a borona hátára jut, ezek kissé tompák, amazok pedig hegyesebbek, továbbá egyik felől függélyesen, másik felől pedig rézsutosan alakítottak; ennél fogva ezen boronák munkaképessége 4-féleképen használható e szerint, a mint a boronát alsó vagy felső oldalára fordítjuk és a fogak függélyes vagy rézsutos állása irányában vonatjuk.

A láncboronák mindenféle talajon, kivéve a tulajdonságosan kötött és szivós agyagot, ilyenén pedig a fogasok használhatók legkitünőbb sikerrel:

1-ör. Mindenféle tavaszi és őszi vetés alkalmával a vetőmagnak tökéletes befedésére és megosztására a magházakban, megjegyezvén, hogy a csekélyebb befedést igénylő repce, köles, mohar, luczerna sat. apróbb magvak bemunkálásához a láncborona előnyösebb a fogasnál és a tövis boronát is mindenkorra teljesen nélkülözhetővé teszi.

2-szor. Tavasszal a tenyészet megújulása előtt, az őszi vetések, a luczerna és veres here táblák megcserepedett vagy megtömtödött felületének felporhanyítására, akár sorba, akár szórva vetettek azok; mert a meleg levegő és eső behatását, valamint a gyomok kiirtását eszközli és ez által a termények gyors fejlődését oly biztosan mozditja elő, mint a kapásnövényeknél a jó kapálás, sőt még a sorkapáló gépnél is szaporább és olcsóbb munkát teljesít és így azt is nélkülözhetővé teszi.

3-szor. Tavasszal a már felszikkadt fűkaszálo és legelő területeknek a mohától és gyomtól való tökéletes kitisztítására, felporhanyítására és ez által a tenyészet gyorsabb kifejlesztésére.

4-szer. A felszántott földek időnként szükséges megkeverésére és úgy ezen, mint a fenntebb elősorolt munkálatok alkalmával a számtalan gyomféléknek és férgenek kiirtására.

Ily sokoldalú és kitünő munkaképesség mellett valóban teljes mérvben igazolva van több jeles gazdák azon állítása, miszerint ezen eszközök nélkül valamire való földmivelés nem is képzelhető és hogy

az egyik fent elősorolt művelet által is tizszeresen vissza pótoltatik ezen eszközök mérsékelt ára.

Ezen hasznos eszközök megszerezhetők Fehér Miklós gazdasági gépüzletében Pesten Ferencz József-tér 10. sz. a lánczoddal szemben a következő áron.

Fogas 15 sz. 8 $\frac{1}{2}$ ' széles L. 5. Lánczborona F. 1. jegyü L. 4 $\frac{1}{4}$.

Fogas 12 sz. 9 $\frac{1}{2}$ ' széles L. 5 $\frac{3}{4}$. Lánczborona F. 2. jegyü L. 6 $\frac{1}{2}$.

Fogas 11 sz. 10' széles L. 7 $\frac{1}{2}$.

(G. L.)

Gyümölcseim.

IV. A l m á k.

(Folytatás.)

Gravensteini alma. (Gravensteiner, calville de Gravenstein). Nagy, vagy igen nagy, változó alakú, többnyire mégis magasgömbalakú, mindkét végén egyenlően boltozott alma. Kalvillszerű bórdái csak kelyhes végén szembetünők; egyebütt azonban a gyümölcskeredtségét sehol sem zavarják. Bőre finom, fényes, kissé zsirostapintatu, világos szalmasárga, napos oldalon pedig inkább vagy kevésbé karmazsincikos. Husa sárgás, laza, igen leves, kellemes cukros borizü, fűszeres zamatu, illatos. Érik nov. dec I. rendű csemege, gazdasági és piaci gyümölcs.— Fája erőteljes, edzett, merev és szétálló águ, igen termékeny. Nagy gyümölcsvei végett védett helyet kíván. Virágzaskor fáját hatalmas nagy virágairól valamennyi almafaj közül könnyen fölismerhetjük. (K. G. 1871. I. 136.)

Nyári piros Kalvill alma. (Rother Sommer-Calvill; Calville rouge d'été; Passe-pomme rouge.) A közepeszerűnél kisebb, változó alakú, kelyhe felé többnyire csucos, száras végén talpas, tojásdad, bordás alma. Kelyhe zárt, hol a fölületen, hol pedig ránczos és bordás emelkedésektől körülvevett, sekély mélyedésben ülő. Szára erős, elég hosszú, többnyire rozsdás vagy csak tisztán zöldes-falu, tölcseralakú mélyedésbe helyezett. Bőre finom, a fán hamvas, fektében zsirostapintatu; alapszine sárgás, mely szinezet azonban csak árnyas felén vehető észre, minthogy az egész gyümölcs inkább vagy kevésbé sötét pirossal van bemosva és csikolva. Husa fehér, finom, porhanyó, leves, gyöngéd savanyval emelt cukros eper vagy málnaizü. Érik aug.— I. rendű csemege s jó piaci gyümölcs.— Fája lassu növéssü, edzett, korán és bőven termő. Mint szálasfa, hamar kimerül s megújítást kíván; mint törpefa valódi diszgül szolgál kertjeinknek. A ki barátja a nyári almáknak, gondolkozás nélkül tenyésztheti e fajt. (K. G. 1871. II. 273.)

Teli fehér Kalvill alma. (Weisser Winter-Calvill; Calville blanche d'hiver). Nagy, néha igen nagy; bordás alma. Mint a téli almák királya, mely a Kalvill családhoz tartozó almák közt is az első helyet foglalja el, hazánkban is el van már terjedve s jóformán ismeretes. Bőre finom, sima, zsirostapintatu, aranysárgába játszó szalmasárga. Husa sárgásfehér, finom, leves cukrosborizü, illatos. Érik

nov. mart. Kitünőleg I. rendű csemege gyümölcs. Fája erőteljes, edzett, kellőleg nedves, kissé kötött, de kövér földben elég termékeny. Nem az Alföldre, — főképp a miénkhez hasonló talajba, — való. Virágzik itt évenként gazdagon, de nem gyümölcsözik; kötődött gyümölcsei pedig ritkán bírnak kifejlődni. Hol termékenynek mutatja magát; ott végnélkül elszaporítandó. (K. G. 1871. I. 171.)

Kewi izletes alma. (Köstlicher von Kew; Admirable de Kew; Kew's admirable). Oltóvesszejét 1869-ben kaptam Lucastól. Nálam fajtán 1871-ben termett először. Mult évben, noha a megelőző tél hidege ártott is termőrügyeinek, ismét termett. Gyümölcsei határozottan valódinak bizonyították be fajomat. Teljes leírását honi nyelvünkön e gyümölcsnek sem olvastam s hihető, hogy hiányzik is még; minthogy rá a rendelkezésemre álló magyar kutatókban sehol sem találom hivatkozást. A kalauzban csak rövid jellemzése fordul elő.

Szármasága. Angol eredetű alma. Diel azt gyanítja róla, hogy a London melletti, világhírű kew-i fűvészkertben kelt az Angol arany peppin magváról, melyhez leginkább hasonlít, de a melynél jóságára és azon tulajdonára nézve, hogy nem fonnyad, jóval becsesebb. Európa száraz földén, úgy látszik, csak Diel idejében kezdett elterjedni, a ki azt Londonból 1811-ben kapta s leírását 1823-ban közölte volt.

Érés ideje. Oct. febr.

Minősége. I. rendű csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, mint egy jól kifejlődött Masánczki alma.

Alakja. Laposasgömbalaku, néha csaknem gömbölyű. Zöme középtájára esik, honnét mindkét vége felé egyenlően boltozódik. Kelyhe hosszú csipkés, nyílt, széles és lapos, de igen csekély mélyedésben ülő. Jellemző, hogy kelyhétől, mint középponttól kiindulva rendszeren öt, varrány vagy idegalaku, kiemelkedő, fehér vonal fut csillagalakban a mélyedés szélei felé. Szára fás, középhosszu, szépkerékű mélyedésbe helyezve, melynek falai vagy rozsdás mázosak, vagy simák és sokáig zölden maradnak.

Szine. Bőre gyöngéd, sima, fáján szalmasárga, később szép citromsárga; pontozata finom, ritkás s leginkább csak napos oldalán vehető észre. Néha egyes, fekete szegélyű rozsdafoltok is fordulnak elő rajta.

Izlelés. Husa fehér, vagy kissé sárgás, finom, tömör; leve igen bő, fölséges, cukros borizú, az Angol arany peppin izére emlékeztető. Magháza zárt; fiókjai laposak, zömök tojásdad magvakat rejtenek.

Fája. Élénknövésű, edzett, korán és rendkívül bőven termő. Szálasfának és gulafának egyiránt alkalmas. Gömbalaku, sűrű, lombos koronát alkot.

Vesszei. Középhosszak, zömökek, fölálló, alul vastagok, fölfelé elvékonyodók, barnás zöldek, finom molyhosak; egyenlőtlen nagyságu, fakó pontokkal elég sűrűn pontozottak. Levélközei jellemzően rövidek.

Levelei. Középnagyok, tojásdadok vagy kerektojásdadok, laposak vagy kissé teknősek, hegyesek, finomszövetűek. A fától jól elállók; feleő lapok sima, fényes,

zöld; alsó lapok fehér molyhos, csipkészetők mélyen bevágott, hol egyes, hol kettős hegyes fogu, szabálytalan. Levélnyelők vastag, merev, fölfelé álló; levélpárhái szabálytalan lándsásak.

Rügyei. Meglehetősen nagyok, zömökek, tompák, fához tapadók, eléggé szembetűnő, hármabordás ülőlapra helyezkedők.

Termőrügyei. Zömöktojásdadok, tompahegyűek, alul barnapikkelyesek, felül fehérmolyhosak. Virágrügyeinek gazdagságával aligha felül nem mul minden más almafajt; minthogy vesszein a sűrűn álló rügyek már második évre majd mind termőrügyekké alakulnak.

Észrevétel. Hegyes, hűvösebb légmérsékű vidékeken tán még inkább megérdemelné e jeles almafaj a nagybani elterjesztést, mint az Alföldön, hol elvirágzásakor és után gyakran nagy melegek járnak; a mikor aztán a sűrűn kötődött gyümölcsöket a rovarok milliói szokták megtámadni és megtizedelni.

Leirói. Kernobstsorten, Aepfel-Birnen II. 83. l.

Dittrich, Obstkunde I. 329. l.*)

Királyi karika alma. (Königlicher Kurztitel; Court pendu royal.) E jeles almának előbbi magyar neve (királyi piros kurtacsumájú alma) szóról-szóra volt németből fordítva. A „Kertész gazda“ 1872. évi I. 7-dik számában kimutattam, hogy a német elnevezés ismét a francziának szerencsétlen fordítása; kimutattam, hogy a francia Court-pendu nevezetnek sincs semmi határozott értelme; miért is javaslatba hoztam, hogy mindazon almákat, melyeket a francziák Court-pendu név alatt ismernek, karika almának nevezzük honi nyelvünkön; mely elnevezéssel mind ezen almának legalább egyik jellemző tulajdonságát, a karikához hasonló, taposdad gömbölyűségét fejezhetjük ki. Minél tovább gondolkoztam e tárgy felől; annál inkább meggyőződtem javaslatom helyessége és elfogadhatósága felől; miért is ez uttal már csak a javaslatba hozott néven mutatom be. — Középnagy, laposan gömbölyű szabályos alma. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; mély és tág kerekedésű, finom ránczokkal beruházott falu mélyedésben ülő. Szára rövid, zömök, a szármélyedésből alig kiálló; mély tölcseralaku, rozsdás mélyedésbe helyezett. Bőre sima vagy finoman érdes, bágyadtfényű, eleintén halványzöld, később arauysárga; napos oldalát hol élénkebb, hol halványabb pirosság borítja, mely itt-ott sötétebb piros csikokban és pettyekben jelentkezik; árnyas felét sárgás-szürke szakadozott rozsdázat futja be, mely gyakran napos oldalának pirosságát is szennyessé teszi. Husa sárgásfehér, finom, velős, igen kellemes, cukros-borizú. Érik nov. jan.; alkalmas, hűvös helyen májusig is eltartható. I. rendű. — Fája elég erőteljes, edzett, rendkívül termékeny. Egyike azon fáknek, melyek legkésőbb szoktak kilevelezni és virágzani. Gyakran csak akkor virágzik, mikor már a késői fagyoktól nem kell tartanunk. Sűrű, laposgömbalaku koronát

*) Dittrich semmit sem mond saját tapasztalásából a kewi izletes almáról; hanem megrövidítve csaknem szóról-szóra átírta a Diel leírását.
B. M.

alkot; helyben nem válogat; széles elterjesztésre méltó. Itt, az Alföldön nagybani elterjesztése épen eme, különben jeles tulajdonánál fogva, — hogy t. i. virágzása épen oly időszakban áll be, midőn itt a legmelegebb napok szoktak járnai, — nem ajánlhatom. Ilyenkor itt a rovarok milliói lepik el a virágzó fát s a szó szoros értelmében megeszik még a nyilófélben levő virágbimbókat is. (Kert füz. V. 28. l. és K. G. 1872. I. 161.)

Masánczki alma. (Edelborsdorfer; Masantzker; Reinette bâtarde; Pomme de Borsdorf). Kisdud, néha középnagy, laposdad gömbölyű, néha tompa kupalaku, szabályos alma. Kelyhe nyílt, kurtacsipkés, tágas, de nem mély simafalu üregben ülő. Szára elég hosszú, fás, vékony; meglehetősen mély, tölcséralaku, többnyire rozsdásfalu mélyedésbe helyezett. Bőre finom, noh a kissé szívós, sima s fáján, mintha viaszból volna kicsiszólva, fényes sárgásfehér; értékével arany-sárga, napos oldalán élénk pirossal mosott, mely pirosság azonban árnyékban nőtt gyümölcsöknél hiányozni szokott. Ritkás pontjai aprók, a piros színben sárgásak, egyebütt fahéjszínűek. Jellemző, hogy legtöbb gyümölcsön sima rozsdával bevont, kiemelkedő szemölcsök fordulnak elő. Rozsdafoltok elszórva majd minden gyümölcsön láthatók. Husa bágyadtfehér, igen finom, roppanó, teljes értékével egészen porhanyó; leve nem bő, de fölséges, cukros borizű, sőt értékével csaknem tisztán édes, saját szerű finom zamatu. Érik nov. febr. I. rendű csemege-, s kitünőleg I. rendű gazdasági és piaczos gyümölcs. — Fája lassu növéssű, százados életű; termőre későn fordul, hanem aztán rendkívül bőven termő. Szálasfának való, mély fenékföldet, s kissé hűs légmérsékletű tájakat szeret, hol legtöbb s legizebb gyümölcsöket szokott teremni. Meleg tájakon sokat veszít fűszerességéből.

A masánczki alma Német és Csehországnak világkereskedelmi czikke. Méltó volna hazánkban is, a hegyesebb vidékeken nagyban elszaporítanunk. Pozsony vidékén, mint Dr. Entz mondja, kitünően diszlik. Milyen lesz alföldünkön? későbbi tanulmányozás után mondhatnók csak meg. (Kert füz. V. füz. 13—23. és K. G. 1872. I. 165.)

Muskotály reinette alma (Muscat-Reinette; Reinette musquée). Középnagy, magas gömbalaku, néha csucsan végződő, szabályos termetű alma. Kelyhe zárt, hegyes és sokáig zölden maradó csipkékből álló; ránczoktól körülvett, néha rozsdásfalu, csekélyke mélyedésben ülő. Szára elég hosszú, vékony, fás; kissé szűk tölcséridomu, sima vagy rozsdásfalu mélyedésbe helyezett. Bőre sima, fénylő, homályos citromsárga; nagyobb részt sötétpiros csikokkal s itt-ott rozsdafoltokkal ellátott. Husa sárgásfehér, gyöngéd, finom; leve bő, igen fűszeres, cukros borizű. Érik nov. febr. Kitünőleg I. rendű csemege gyümölcs Fája elég erőteljes, edzett; a mi laza, könnyen kiszáradó talajunkban nem termékeny. Kissé kötöttebb és nedvesebb föld való neki, hol elég termékeny. Nagy hegyek lábainál,

keletnek vagy nyugotnak néző lejtőkön megérdemlené a nagybani elterjesztést. (K. G. 1871. I. 136.)

Oberdieck reinette-je. (Oberdieck's Reinette; Reinette Oberdieck). Jókora nagy, laposdadgömbölyű, néha tompa kupalaku, elég szabályos termetű; néha azonban főkép nagyobb gyümölcssein, egyes, széles és lapos emelkedések mutatkoznak, melyek egyik oldalát hizottabbá teszik, mint a másikat. Kelyhe nyílt; sokáig zölden maradó, széles osztványokból álló; tágas és elég mély, csészealaku mélyedésben ülő. Szára 1" hosszú, mély tölcséralaku, sima vagy rozda mázos falu üregbe helyezett. Bőre finom, dörzsölve kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő, finoman érdes; sárgás-zöldszinű, napos oldalát némi sárgás pir futja be; pontozata sűrűn elhintve az egész gyümölcsön, kivált pepig szára felé, hol jellemzőleg nagy, keresztben futó, szakadozott vonalokká alakul. Husa sárgásfehér, finom, velős; leve bő, fölséges cukrosborizű némi gyöngéd birszerű zamattal ellátott. Érik decz. mart. Kitünőleg I. rendű. — Fája erőteljes, edzett, korán és igen bőven termő. Gyönyörű, gulaalaku fákat nevel. Terjesztésre méltó még Alföldünkön is. (K. G. 1870. 19. l.)

Párisi fontos reinette alma. (Pariser Rambour-Reinette; Reinette du Canada). E kitünő almafaj leírása honi nyelvünkön két helyen is előfordul már; miért is elégnek tartom e helyt csak rövid jellemzését Lucas legujabb műve után*) közleni. „Gyümölcs: nagy, laposgömbalaku, lapos-bordás téli alma, bőre finoman érdes, fáján sárgászöld, később sápadt arany-sárga; napos oldala némelykor barnás pirossal színezett, rozsdás pontokkal vagy rozsdahálózzal is ellátott; husa sárgás fehér, közép finom, bőlevű, igen kellemes, reinette szerű cukros borizű.“ Érik nov. mart. I. rendű. — Fája bujanövésű, igen termékeny. Nem a mi laza, könnyen kiszáradó földünkbe való. Száraz időjárással is eleget virágzik ez itt, de kötődött gyümölcsseit nyár kezdetén el szokta rugni, megmaradt, nagyra hizott gyümölcsseit pedig a szelek hányják le. Nedves időjárással fája a folytonosan tartó, buja növés miatt meg nem bír érnei, s ha nagy tél következik, — megfagy. Így fagyott el nálam a mult 187 $\frac{1}{2}$ -diki télen majdnem valamennyi álló helyére kiültetett fám s faiskolai ojtványom e fajtából; így fagyott el Temesmegyében is, Gyarmatán a tölem odakerült párisi fontos reinette ama barátomnál, kit fonnebb a Tongres-i körte jellemzésénél fölemlítettem. Hűvösebb légmérsékű tájakon, kötöttebb földben, lejtős oldalakon, hol tulságos nedvesség nem érheti gyökereit, bizonyára előnyösen tenyészthető e gyümölcsfaj is. (K. G. 1871. I. 168. és Kert. füz. V. 23—25. l.)

(Folytatása köv.)

B e r e c z k i M á t é.

*) Auswahl werthvoller Obstsorten, I. köt. 114. l. B.

T A R S A L G Ó.

Meghívás.

A küüllőmezei gazdasági-egylet-rendes évi közgyűlését f. évi május hó 4-én D.-Szt.-Mártonban a megyeházánál fogja megtartani, miről a t. egyleti tagok azon kérésrel értesítettnek, hogy mentől számosabban megjelenni sziveskedjenek.

Ó.-Kocsárd, 1873. Ápril 19.

F a r n o s E l e k,
g.-egyleti jegyző.

A közlekedési eszközök hálózatának erdélyi része.

A közmunka és közlekedésügyi ministerium a képviselőház elé terjesztette azon jelentését, melyben hazánknak összes, államilag létesítendő s fenntartandó közlekedési eszközeiről, nevezetesen a vas-, kö-, és víziút hálózatáról, részint már most, részint pedig a közel jövőben gondoskodni kíván.

Azon fontosságnál fogva, melylyel a jól irányzott közlekedési eszközök s utak az ország nemzetgazdasági fejlődésére hatnak, minden új vas és egyéb utterv a közérdekeltséget szokta felköltetni. Ezen indok nyomán helyén állónak látjuk mi is, ha a közlekedési eszközök hálózatának tervét lapunkba is átvesszük s az erdélyi hazarész közlekedési úthálózatának a tervezetbe fölvetet kiegészítését ide iktatjuk.

A tervezetbe foglalt vonalok megállapításánál a jelentés szavai szerint, azon nézet szolgált alapelvül, hogy állami költségen vagy állami segélyezés mellett csak azon közlekedési eszközök lesznek építendőek és fenntartandók, „melyek vagy a nemzetközi forgalom közvetítésére vannak hivatva, vagy távol fekvő, terményeikkel és iparcikkeikkel egymásra utalt vidékek forgalmi csomópontjait kötendik össze, vagy végül a melyek építését és fenntartását honvédelmi szempontok parancsolják.”

Követve a jelentés sorrendjét, kezdjük a vasutakon. A ministeri tervezetbe felvett vonalok két csoportot képeznek. Az elsőhöz azok tartoznak, melyek tekintettel a közigazdászati érdekekre, vagy államköltségen építendőek, s közvetlen az államvasutak hálózatához csatolandók, vagy legalább oly módon létesítendőek, hogy kezelésökre az állam döntő befolyást gyakorolhasson. A második csoportba sorozvák a többi vasutak, előrelátható fontosságuk sorrendjében.

Az első csoportban az erdélyi hazarésznek egyetlenegy vasutja sincs, a második csoport erdélyrészi vasutai a tervezetben sorszerint így következnek.

Brassó-Tömös. Ezen, a román hálózatához csatlakozó vonalnak magyar része — olvassuk a jelentésben — 3.30 mfd. hosszú, mérföldenkint 1.120,000 frt, s így egészben 3.696,000 frtba kerül; oláhországi része a kész vasutig 10.50 mfd. mfdenkint 828,000 tehát összesen 8.694,000 frtba, mind a két rész együtt 12.390,000 frtba kerül. A keleti vasutat, melynek egyike Brassóban, másik Maros-Vásárhelyt ér véget, a román pályákkal mielőbb kapcsolatba kell hozni. A ministerium ez okból a keleti hálózatnak a román vasutakkal való összeköttetési vonalain műszaki tanulmányokat tétetett, nevezetesen felmérte a tömösi, bodzai és ojtói szorosokat, megvizsgáltatta a ghymesit s mind-

ezen tanulmányai alapján azon meggyőződésre jutott, hogy a kereskedelem érdekeinek s az építésbeni takarékoságnak szemmel tartásával először is Brassónak, még pedig a tömösi szoroson át létesítendő összeköttetését kell eszközölni. Ezen vonalon a csaknem járhatlan oláhországi utak daczára ma is élénk kereskedés foly Erdély és Oláhország közt, mely e vasut kiépítése után kétségtelenül nevezetesen emelkedni, a keleti vasut forgalmát élénkíteni s jövedelmezőségét fokozni fogja. Világforgalmi szempontból szintén bir e csatlakozás jelentőséggel, mert Galaczról Bécsbe, Drezdába, Kölnbe, Párisba és Havreba a Brassó-N.-Várad-Szolnok-Pest-bécsi vonal a legrövidebb összeköttetés.

Petrozsény-Vulkán. Az oláh vasutakhoz csatlakozik 2.50 mfd. hosszú, mfdje 800,000, az egész 2 mill. frtba kerül. E vasut az első erdélyi vasutat köti össze a már kész oláh vasutakkal, s így meghozza számára a Bukarest és Galaczczi forgalmat, a mi fontosságát már egymagára eléggé indokolja. Ha ezenkívül szemügyre vesszük azt, hogy a petrozsényi köszén észak felé csak korlátozott mennyiségben értékesíthető, míg e vonal segélyével dél felé nagy mérvben fog keresletre találni; ha tekintettel vagyunk Erdély déli részének s Magyarország délkeleti megyéinek iparára, be kell látnunk, hogy az első erdélyi vasut jövedelmezőségét ez összeköttetés létrejötte tetemesen emelendi.

Marosvásárhely-Szászrégen-Ditró-Ghymes (esetleg Ojtoz.) 22.5 mfd. hosszú, mfdje 823,000 frtba, s így az egész 18 $\frac{1}{4}$ millióba kerül. E vonal folytatása és kiegészítő része lenne a keleti vasutnak, mely azt a moldvai vasutakkal hozza összeköttetésbe s ezáltal az átmeneti forgalom közvetítésére szolgálna, mely forgalom ha nem is terjedhet nagy távolságokra a romániai utak siralmas állapota miatt, jelenleg is bir fontossággal. Indokolja továbbá e vonalat a szászrégeni állambirtokok célszerű kihasználásának szempontja, valamint a keleti vasut marosvásárhely, kolozsvári vonalának jövedelmezőbbé tétele is.

Szathmár-Szászrégen. 33, 8 mfd; mfdje 603,000, az egész 20.381,400 frtba kerül. E vonal feladata az északkeleti hálózatot a keletivel a legrövidebb úton összekötni. A szathmárdeési szakasznak, mintán nagyrészt bő termő, de eddig a nagyforgalomtól teljesen elzárt vidéket szel át, nemzetgazdasági fontossága van, a deés-szászrégeni összeköttetés felvételének pedig legfőbb indoka annak, mint a szászrégen-ditrói vonal egyenes folytatásának stratégiai jelentősége. A keleti vasutnak az oláhországi vonalakkal való összeköttetése folytán e vonalnak átmeneti forgalma is lesz.

Ditró-Csikszered-Brassó 15 mfd, mfdje 550,000 frtba, az egész 8 $\frac{1}{4}$ millióba kerül. E vonal a hálózatba felvételét, miután a honvédelmi ministerium ennek mielőbb létesítésére védelmi szempontból nagy súlyt fektet, s mert a sűrűn lakott Székelyföldön halad végig.

Hátszeg-Karánsebes 10,5 mfd, mfdje 650,000, az egész 5,825,000 frtba kerül. Jelentősége leginkább abban fekszik, hogy a zsílvölgyi gazdag kőszéntelepeket a tüzelőanyagban szükölködő Bánáttal a legrövidebb úton köti össze. A hálózatba történt felvételének egy másik indoka, hogy oly hadászati határvonal, melynek létesítése katonai szempontból nem kis fontossággal bir.

Vasutainknak az utóbbi évek folytán beállott nagymérvű

szaporodása az államutak hálózatának tetemes módosítását teszi szükségessé. Hol a kő- és vasut párhuzamosan halad, az előbbi legtöbbször vesztí korábbi fontosságát, s másrendű szerepre száll alá, s a tervezet szerént többé nem az állam, hanem az illető vidék költségén lenne fenntartandó. Másrészt a vasutak számos új viszonyt teremtettek, s az államut-hálózatba újabb vonalok felvételét tették szükségessé. Ezek alapján a ministeri jelentés szerint

a.) a torda-n. szeben-brassói államutból a tordaszászsebesi szakasz ($11\frac{5}{8}$ mfd.) az érdekelt vidék kezelésébe volna átbocsátandó, minthogy itt e párhuzamos vonal helyett inkább a vasutakhoz való hozzájutást kell elősegíteni;

b.) a n. v. á r a d - b r a s s ó i utból a n. v. á r a d - m. - v. á s á r h e l y i, továbbá

c.) a s e g e s v á r - n. s z e b e n i államutból a segesvár medgyesi szakasz (35, illetőleg $34\frac{5}{8}$ mfd.) a vidék kezelésére bocsátandó, mert a mellettök elvonuló vasut által van itt a forgalom közvetítve.

d.) a p i s k i - h á t s z e g i ut ($9\frac{1}{8}$ mfd.) egészen a vidék kezelésére adandó, mert Erdély már Lugosnál összeköttetésbe hozatik a szeged-temesvár-szászsebesi vonallal, két egymástól csak 5 mfdnyire fekvő ut államköltségei fenntartása pedig nincs indokolva.

Végül e.) a n. v. á r a d - b r a s s ó i államutból a h é j a s f a l v a - b r a s s ó i szakasz (12 mfd) szintén a vidék kezelésére bocsátandó, mert párhuzamos a keleti vasutal, s Héjasfalva, illetőleg Segevár sokkal rövidebb vonal által lesz Fogarassal egybekötendő.

Állami kezelés alá veendő:

a.) a n y i r e g y h á z - n. k á r o l y - c s u c s a utvonal (kiépítendő $15\frac{4}{8}$ mfd, igényel 1 millió 860,000 frtot), mert Erdély s felső Magyarország külön természetű, egymásra utalt vidékeit, illetőleg a nyiregyház-n. károlyi és csucsai állomásokat köti össze.

b.) a m o i s z i u - r o m u l i - b e s z t e r c z e i utvonal (kiépítendő 8 mfd, igényel 1.200,000 frtot), mert összeköttetést létesít a határon elvonuló kassa-sziget-kirilibai utból Erdélybe s hadászatilag is nagy fontossággal bír.

c. a s z á s z r é g e n - t ö l g y e s i, és

d.) a d i t r ó - c s i k s z e r e d a - k é z d i v á s á r h e l y i vonalak állami kezelésbe vétele az ott létesítendő vasutaktól tétetvén függővé, bővebb tanulmány tárgyát képezi. De oly irányú közlekedési eszközök létesítését a tulnépes Székelyföldnek a szomszédos Moldvára utaltsága teljesen indokolja.

e.) A n. v. á r a d - d é v a i államut (kiépítendő $5\frac{7}{8}$ mfd, igényel 411,250 frtot), mert összeköttetésbe hozza N. Váradot s az alföldi vasúthálózatot a határon kivezető első erdélyi vasutal;

f.) a r a d n ó t - m e d g y e s i (ujból építendő $4\frac{4}{8}$ mfd, igényel 630,000 frtot.) mely két vaspályát köt össze, s a Havasalföldre kereskedelmi s hadászati fontosságú összeköttetést létesít;

g.) a s e g e s v á r - f o g a r a s i (ujból ép. 5 mfd, igényel 400,000 frtot), mert a m. vásárhely-segesvári államut kiegészítése által biztosított közlekedést létesít a határon elvonuló szászsebes-brassói államuthoz.

h.) a b r á d - t o r d a i v o n a l (kiépítendő 9 mfd, igényel 630.000 frtot), mely egy jelenleg állami közlekedési eszközökkel nem bíró vidék forgalmi szükségletei által van indokolva.

A ministeri jelentés harmadik része a hajókázható folyók és csatornák hálózatával foglalkozik. A Szamos csak Szathmárig, a hármás és kettős Körösök pedig Békésig javasoltatván hajózhatókká tételni, a tervezet e részéből közvetlenül Erdélyre csak a M a r o s tartozik. E folyót Szegedtől, a Tiszába ömlésétől fel M.-Ujvárig jelenleg is a hajózhatók közé sorozzák; vannak azonban egyes elzárnyosodott helyei, hol a hajózás akadályokba ütközik, s rövid átmetszések eszközöndök. Kitisztítandó továbbá medre az elült tönköktől is. Mindezen munkálatokra 480,000 frt szükséges. A hajózásnak M.-Ujvártól feljebb terjesztését ez idő szerint még a mederbe több helyen épített keresztgátok akadályozzák.

(Kelet.)

LEVELÉZÉS.

Czofalva, 1873. Ápril 12.

Nálunk közpéldabeszéd „hogy ha a Nemere (északi szél) karácson előtt fú, megtölti a hambárt; ha karácson után, kifújja belőle.“ Van is sok igaz benne, néhány év óta oly igen szeszélyes, hogy csaknem töle függ, hogy legyen eső vagy ne.

Tavaszi vetésünk — a tengeri kivételével — még e hó 1-ig elvult végezve, felséges időnk járna, ha csak egyszer a két utóbbi hóban megázott volna a föld, — de mikor rá készülnek a fellegek, Nemere uram előáll és ismét bele szól. Öregeink nem szeretik a tavaszi Nemere fúvást, egészen május közepéig.

A gyümölcsfák husvétra csaknem kivirágoztak; — milyen jó lett volna elnem banyagólni, s a tél folytán néhány kedvesebb fáink tövét korona kiterjedésben, polyvával és hóval rétegenként 3—4 láb magasságban elfedni; hogy ez által a virágzás késleltetve legyen. — Különösen a korán érőknél bir mindenkor nagy fontossággal.

Háromszéken egyhuszada sincs meg a 3 évvel előbbi juh állomáynak, métely és sárvizben elhullottak és a hol még van hullnak maig is.

Feltűnő továbbá, hogy Orbaiszék néhány községében a szarvasmarhák és sertések ez évben igen nagy számmal lettek áldozatává a mételynek.

Gyógymódját nem tudjuk — van szék állatorvos... és még sincs.

C s i a J ó z s e f.

EGYVELEG.

— A „Tisza biztosító és jelzálogbank“ jég üzletét megnyitotta, a díjak, melyek mellett koczkázatokot elfogad a legelőnyösebbek és bécsi viszbiztosító társulatokkal kötött igen kedvező szerződéseinek fogva minden más társulat díjainál olcsóbbak.

— Ugyancsak a „Tisza biztosító és jelzálogbank jelzálog kölcsön miveleteit is már megkezdette. Már kölcsön kérvények megszavazása is történt; Kolozavárt első kölcsönt nyeri Knauer József lakatos mester.

* Gazdasági géppróbák a bécsi világkiállítás alkalmával. — Fölhívjuk a figyelmét lapunk olvasó

közönsége azon gazdái és birtokosainak, kik a bécsi kiállítást meglátogatni szándékoznak, a tárlat alkalmával tartandó gazdasági eszközök és gépek próba munkáira. A gépkísérleteket a Béctől 4 mfdre Leopoldsdorfi birtokon (vasutállomás Siebenbrunn) s szükség esetén a 2 mfdre fekvő Gutenhofi birtokon (állomás Gutenhof-Velm) tartják meg. — A kísérletek ezen helyeken a termények állása s az időjárás viszonyok szerint június 23-tól július végéig tartanak. — Az eddigelé megállapított időpontok a következők: I. Időszak, június 23-és 26-a között: a., az összes sorművelő eszközök, melyek burgonya, répa, hüvelyesek s tengeriben fognak doigozni; b., gyökvágó és szecsakázó gépek, zúzó, darálómalmok, tengeri morzsolók, olajpogácsa zúzó, kézi, állati és gőzerőre. — II. Időszak, június 27 és július 2-ka között: mindennemű arató és kaszáló gépek, szénaforgatók és gyűjtők. — III. Időszak, július 14 és 18-ka között a., a gőzszántási munkák kezdete b., cséplőgépek szalmaemelők (kazalozógépek) tisztító és osztályozó rosták kézi, állati és gőzerőre rozs, buza, és árpán. — IV. Időszak, 21—25 között: a., mindennemű gőzszántási próbák b., közönséges ekék próbája c., vetőgépek munkái d., boronák és hengerek munkái. — Az összes gőzekék számára kijelöltetett: a., mély szántásokra 2 éves heretarlóban 39 hold, b., trágyaalászántása 30 hold, c., ugarlás (tarlótőrésre) 100 hold, d., az altalaj próhanyítására 36 hold, e., megfelelő területek szintén a gőzerővel végzendő boronálás s egyéb munkákra. — Minden gőzeke ezenkívül még 10 h. területet nyer magán próbák és gyakorlatokra. — A közönséges szántóekék számára fenntartatik 13 hold legelő, 50 h. rozstartló, s 10 h. trágyázott terület a trágya alászántási munkákra. A kapásnövények művelő eszközei számára 25—30 h. terület jelöltetik ki. A gyök-

vágó, szecsakázó, daráló, zúzó s tengeri morzsoló gépek, próbáihoz a megkívántató anyag készen fog állani. Az összes arató és kaszáló gépek kísérleteire 80 hold rozs, 40 h. buza, 40 h. árpa, 12 h. zöldtakarmány s 30 hold here áll rendelkezés alatt. Gyakorló területül az arató gépek 18 hold vetést nyernek összesen. A cséplőgépek próbáira 4000 kereszt (16 kévés) rozs, 2000 kereszt buza s 2000 kereszt árpa tartalék készletben, úgy hogy mindegyik cséplőgép, valamint ezekután a magtisztító s osztályozó gépek egy-két óráig dolgozhatnak. A vetőgépek próbái két 43—43 holdas tagon folynak. A gépek anyagainak alkata, a szerkezetnek előnyei, az alkalmazott állati, vagy gőzmozdító erő, ez utóbbinál a szén szükséglet. A gőzmozdonyoknál az erőmérések két Andersonféle dörzserőmérővel, a gépek munkáinak összeredménye mennyiség és minőség szerint átnézeti táblázatokba fognak bévezettetni, melyek szerint aztán a bíráló bizottság a jutalmazásnál elfog járni. A gőzmozdonyok erőmérései az alsó Praterben fognak eszközöltetni. Az összes kísérletekről részletes és fölvilágosító rajzokkal kísért jelentés fog tétetni. — Ha e kísérletek a vázolt terv szerint tartatnak meg, úgy a látogató gazda közönség a gazdasági gépészet legújabb termékeivel fog rövid idő alatt megismerkedni és pedig alaposan, mert a munka folyamata alatt a gépek czélszerűsége és jóságáról közvetlen meggyőződést is fog szerezhetni. —

Szerkesztői nyiltposta.

12. Dr. R. J. urnak. — Köszönet a megemlékezésért; — kérem jövőre is.

13.) G. V. Várom tudósításodat!

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A h e t i v á s á r		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	zab	török buza	széna	szalma	tüzifa	marhahus
Á r a k r a j e z á r o k b a n .										
Kolozsvár	ápril 24.	760—776	530—540	436—450	156—164	356—370	165	120	1200	24
Nagy-Várad	ápril 8.	500—650	430—480	380—430	140—160	300—320	170	110	1150	26
Maros-Vásárhely	ápril 17.	595—644	390—488	425—470	166—210	—	210—240	140—160	1350	22
Károly-Fehérvár	ápril 19.	645—650	570—575	478—482	170—175	—	110—120	80—90	1200	20
Nagy-Szeben	mart. 28.	653—720	547—600	443—483	142—167	373	90—95	70	700	20
Brassó	mart. 31.	602—682	533	412—423	163—171	303	—	—	—	20
Beszterce	ápril 22.	620—700	500	480	150	—	120—160	80—130	750	20
Nagy-Enyed	ápril 17.	650—740	550—590	440—480	150—160	—	190—200	60—70	1100	20
Szamosujvár	ápril 7.	640—720	480—500	400—420	140—160	—	200	50	1200	20
Deés	ápril 22.	640—680	600—620	440—460	130—140	—	180—200	75—100	800	20
Torda	mart. 22.	632—700	480—520	440—460	150—160	—	165—170	70—100	1400	22

Erdélyi földterhermentesítési kötvény 77 — frt 25 kr. Ezüst árkelet 107.85.

Bécsi marhavásár: Felhajtott összesen 2094 drb. hizó ökör, a forgalom élénk; árak: gallicziai 32—35 1/2 frt, magyar 33—36 frt, német hizó ökör 34—36 1/2 frt, a vágósúly mázsája.

TARTALOM; Pályázati hirdetés. — J. Frk. Howard leg-
ujabb fogasa és láncboronája.— Gyümölcsseim (folyt.) Tár-
salgó: Meghívás.— Közlekedési eszközök hálózatának erdélyi része.— Levelezés.— Egyveleg.— Szerkesztői nyíltposta.—
Piaczi árak.— Hirdetések.—

Felelős szerkesztő: **GAMAUF VILMOS.**

Főmunkatárs: **VÖRÖS SANDOR.**

Hirdetések.

Jelzálog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól kezdve a legmagasabb összegig 6% kamattal 1% törlesztésre illetőleg 7%-al 32 év alatt teljes törlesztés mellett (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a leggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda
Kolozsvárt, óvár, bástyauteza 6. sz.

Értekezhetni naponta délután 1—4 óráig.

(3.)

(13—48.)

Hirdetés.

TAUFFER FERENCZ-nél

KOLOZSVÁRT

Csakis kizárólagosan kitünő és hiteles gazdasági és kerti

VETEMÉNYMAGVAK

illendő árban,

továbbá saját természetmennyü

„Doultonkorn“ törökbuza.

Valódi fehér és barna

SZIBERIAI ZAB

nagyvéka 2 frt oszt. értékben

(4)

található.

(12—47.)

VICTORIA

bitosító társaság Kolozsvártt

(1)

(alapítva 1865-ben)

(7—24)

melynek biztosítéki alapja az 1871-ki zárlat szerint törzs- és tartalék tőkében s évi bevételekben

5 millió.

Biztosításokat fogad el

Tűz-, jeg-, szállítási károk ellen, úgy az ember életére.

Az épület-biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánlatnak a Victoria által életbeléptetett társas-árvai vagyon és egyházi biztosítás, mire nézt külön, rendkívül kedvezményes díjszabások vannak megállapítva. Házberendezések, mint: butor-, fehér-, ágy-, ruhanemű stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál. Ezekon kívül is biztosítás nyújtatik mindennemű lak- és gazdasági épületekre, gyárakra, malmokra, vasuti építkezésekre, kereskedelmi raktárokra, boltban levő czikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra, szabadban és fedél alatt levő gabona és széna takarmányokra, — tűz, villámcsapás, robbanás és kihurczolkodás veszélye ellen.

Egyszersmind felhivatik a t. közönség **életbiztosítási** ajánlatait is a Victoriánál tenni meg, mely minden irányu módozataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

É l e t b i z t o s í t á s i p é l d a :

Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkénti díja:

a biztosító

20 — 30 — 40 — 50 éves

korában kezdőleg

34 frt 60 kr. 45 frt 40 kr. 63 frt 40 kr. 95 frt 20 kr.

Ezekon kívül minden módozatok, mint halálesetben fizetendő tőkék, a biztosítónak még életében fizetendő tőkék, gyermekek számára nevelési kiházasítási vagy lérbeszmeneteli tőkék, nyugdíj vagy életjáradék összegek, temetkezési költségek biztosítása, úgy tulélesi csoportokba beállítás is elfogadtatik, mindnyája kedvezményes díj s a nyereségben 5% részesülés mellett.

Előforduló károk, azonnal becsültetnek és rendeztetnek.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők s a „VICTORIA“ biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvártt.

Wagner.

Szász.